

Социално измерение на мобилността в рамките на ЕС: въздействие върху обществените услуги

Кратък преглед

Въведение

Свободното движение на гражданите представлява една от основните ценности на Европейския съюз и е тясно свързано с европейското гражданство. В много от приемащите държави членки обаче има разгорещени дискусии относно въздействието на мобилността в рамките на ЕС върху обществените услуги. Дискусиите поставят ударението върху „хипотезата за магнетизма на социалните помощи“, според която мигрантите, включително мобилните граждани от държавите членки в Централна и Източна Европа, са привлечени от по-доброто качество на тези услуги и по-лесния достъп до тях в приемащите държави. Напоследък въпросът се политизира силно, по-специално в резултат на икономическата криза и увеличавения приток на тези мобилни граждани на ЕС.

Основната цел на настоящия изследователски проект е да проучи дали има доказателства в подкрепа на хипотезата за магнетизма на социалните помощи. В него е проучено използването на обезщетенията и социалните услуги от мобилните граждани на 10 държави членки от Централна и Източна Европа (мобилни граждани на ЕС-10) в 9 приемащи държави — Австрия, Дания, Германия, Ирландия, Италия, Нидерландия, Испания, Швеция и Обединеното кралство, в сравнение с местното население и други групи граждани. То също така си поставя за цел да установи пречките за тяхната интеграция в приемащите държави и инициативи за подпомагане на интеграцията им.

Контекст на политиката

Основни моменти на дискусията относно въздействието на мобилността върху отделните приемащи държави бяха отразени в писмото от април 2013 г., написано от министрите на вътрешните работи на Австрия, Германия, Нидерландия и Обединеното кралство, до председателя на Европейския съвет. Те твърдят, че някои мобилни граждани от други държави членки създават тежести за техните обществени услуги, и по-специално за образованието, здравеопазването и жилищното настаняване, и че получават социална помощ, често без да имат истинско право за това.

По-късно в съобщението си от 2013 г. „Свободно движение на гражданите на ЕС и техните семейства:

пет действия, които ще доведат до промени“ Европейската комисия направи пет предложения за решаването на тези въпроси. В него се посочва изрично необходимостта да бъдат подпомогнати местните власти и се прави заключението, че ЕС и държавите членки имат обща отговорност „да направят така, че правилата за свободно движение да работят в полза на гражданите, растежа и заетостта“.

Предшни проучвания показват, че зависимостта на мигрантите от социалните помощи намалява, когато те бъдат успешно интегрирани в приемащите държави. Данните обаче показват, че гражданите на ЕС-10 имат проблеми с интеграцията. Освен това според документ за политиката на Европейската комисия от 2012 г. малко мерки за интеграция са конкретно насочени към гражданите на ЕС-10 в държавите, в които те имигрират.

Основни констатации

Използване на обезщетения и социални услуги

- Използването от мобилните граждани на ЕС-10 на социалните обезщетения и обществените услуги в приемащите държави е, общо взето, по-малко от това на местното население и значително по-малко в случая със социалното жилищно настаняване и пенсиите. Има обаче някои обезщетения, преди всичко обезщетенията, свързани със заетостта (обезщетение за безработица и допълнително обезщетение за работещи), които гражданите на ЕС-10 заявяват по-често от местното население. Данните от този изследователски проект потвърдиха констатациите на предходни анализи, според които гражданите на ЕС-10 имат положителен икономически принос към фиска на приемащите държави.
- Тъй като работата е основната причина за мобилността им, използването от гражданите на ЕС-10 на услуги е насочено главно към службите по заетостта, въпреки че използването на образователни услуги нараства, по-конкретно за задължително образование на по-малките деца. Наличните данни показват също така, че тъй като са концентрирани в по-млади възрастови групи,

гражданите на ЕС-10 използват по-рядко здравни услуги, отколкото местното население.

- По-неблагоприятното им положение на пазара на труда (повечето от тях са на работни места, чието ниво е по-ниско от притежаваната квалификация) и следващите от това намаления на възнаградението водят до значителни последици за използването на обезщетения и нуждата от социални услуги.
- Що се отнася до последиците от използването в по-голяма степен на образователни услуги, в някои държави, например Обединеното кралство, има големи концентрации на мобилни граждани в определени географски райони. Нарастващият от това натиск върху учебните заведения може да причини напрежение, по-специално в селските райони, които нямат предишен опит с имиграцията.
- Ползването на социални жилища от мобилните граждани на ЕС-10 е по-малко от това на местното население. Данните от Ирландия и Обединеното кралство показват, че разликата е значителна дори когато социално-икономическите им характеристики са същите като на местните хора. Една от причините е недостатъчното предлагане дори за местното население, което води до списъци на чакащи. Те са били вече дълги преди идването на мобилните граждани, които се добавят в дъното на списъка, когато подават молба.

Основни предизвикателства

- Достъпът до обезщетения в приемащата държава може да се окаже проблематичен дори за отговарящите на условията граждани на ЕС-10, отчасти заради трудности с ориентирането в често пъти сложните системи за социални помощи и отчасти поради това, че често им липсват информация и езикови умения.
- Някои услуги невинаги отговарят на нуждите на мобилните граждани на ЕС-10. Така например е възможно службите по заетостта да не оказват помощ за признаване на дипломи.
- Освен нарастващата нищета и бездомност като последица от финансовата криза, уязвимото положение на по-възрастните, особено на нискоквалифицираните мигранти се изостря, ако не владеят добре местния език.
- В бъдеще ще се наложи да се посрещнат предизвикателствата при интегриране на децата на мобилните граждани на ЕС в образователната система.
- Въпреки че мобилността в рамките на ЕС може да помогне за облекчаване на проблемите, създадени от застаряването на населението и застаряващата работна сила в приемащите държави, тя може да изостри последиците от демографските промени в изпращащите държави.

- Търсенето на услуги за жилищно настаняване вероятно ще се повиши, когато гражданите на ЕС-10 се установят в по-голяма степен в приемащите държави.

Насоки за политиката

- Необходима е по-голяма подкрепа за заетостта на мобилните граждани на ЕС поради неравнопоставеността, пред която са изправени на пазара на труда и при интегрирането си в обществото.
- С оглед на по-точна оценка и преодоляване на тези проблеми трябва да се съберат много повече данни във връзка с използването на службите за социални грижи и правата.
- На равнището на ЕС, за да се постигне по-систематична подкрепа за приобщаването на мобилните граждани, добре е да се помисли за отделен фонд в рамките на Европейския социален фонд, който да служи специално за тази цел.
- В законодателството на национално равнище е необходима по-голяма стабилност за по-лесно прилагане на правилата.
- На общинско равнище следва да се обърне по-голямо внимание на използването на финансовите средства на ЕС. Централното правителство може да помогне в това отношение и да гарантира, че доставчиците на услуги са с подходящо обучение, за да прилагат правилно разпоредбите, като зачитат основните права на гражданите на ЕС.
- Бездомността е сериозен проблем в някои приемащи държави, тя се признава и от ЕС като голяма пречка за социалното приобщаване. Неотдавна създаденият Фонд за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (FEAD) може да се утвърди като ефикасен начин за решаване на този проблем.
- Организациите на мигранти, по-специално, се нуждаят от по-голяма финансова подкрепа, за да отговорят на увеличеното търсене и да подобрят интеграцията в тясно сътрудничество с публичните органи.
- ЕС следва да изпълнява по-активна роля в помощ на приемащите държави членки да подкрепят езиковото обучение. Последните съкращения в бюджета на отделните държави членки засегнаха тежко възможностите за езиково обучение на най-уязвимите мобилни граждани на ЕС.

Допълнителна информация

Пълният текст на доклада „Social dimension of intra-EU mobility: Impact on public services“ (Социално измерение на мобилността в рамките на ЕС: въздействие върху обществените услуги) може да се намери на: <http://www.eurofound.europa.eu/publications>.

За повече информация се обърнете към Клара Фоти, ръководител изследвания, на електронен адрес: kfo@eurofound.europa.eu.